

Jak rozwijać samodzielność u dzieci?

Samodzielność jest gotowością do podejmowania zadań opartych na osobistej aktywności, a jej źródłem jest wola działania i akceptacja celu. Zanim pojawią się pierwsze małe sukcesy i niezależność, droga do samodzielności może być usłana błędami, próbami, ciągłymi pytaniami. Jest to droga rozwoju indywidualnego, której przejście prowadzi — najpierw w wymiarze dziecięcym, później dorosłym — do zwiększenia kontroli nad własnym życiem. Jednym z najważniejszych zadań przedszkola jest rozwijanie samodzielności u dzieci. Podstawa programowa wychowania przedszkolnego wskazuje głównie na kształtowanie umiejętności samoobsługowych i higienicznych, ale ważne jest także wdrażanie dzieci do samodzielnego radzenia sobie w sytuacjach życiowych i przewidywanie skutków swoich zachowań.

Dzięki pracy według koncepcji Friedricha Froebła dzieci mają niepowtarzalną szansę uczyć się wielu różnych czynności związanych z samoobsługą i samodzielnością, gdyż jednym z jej podstawowych założeń jest rozwijanie u nich zabawowej i zajęciowej samodzielności i aktywności. Wychowanie powinno mieć charakter globalny – okres dzieciństwa to czas zdobywania jak największej ilości doświadczeń.

Dobry start w dorosłe życie zależy wyłącznie od ludzi, którzy zajmują się wychowaniem dziecka na różnych etapach jego rozwoju.

Pierwszym i najbardziej odpowiedzialnym środowiskiem, pierwszą „szkołą edukacji usamodzielniającej” jest dom rodzinny dziecka. Od postaw wychowawczych, jakie prezentują rodzice i stosowanych przez nich metod zależy najwięcej. Wystarczy zapewnić warunki do samodzielnego wykonywania zwykłych, codziennych czynności, zachęcać i życzliwie towarzyszyć, aby móc wspierać malucha, gdy zajdzie taka potrzeba. Rodzice są znaczącymi osobami w życiu dziecka, ich zainteresowanie i radość okazana z powodu choćby niezdarnie zawiązanego szalika stanowi dla dziecka najlepszą motywację.

Kolejnym etapem na drodze ku samodzielności jest przedszkole. Nauczycielki systematycznie, każdego dnia stwarzają sytuacje sprzyjające usamodzielnianiu się dzieci w zakresie samoobsługi, jak i w obszarze samodzielnego myślenia i komunikowania się z otoczeniem, rozwiązywania problemów czy budowania właściwej samooceny.

Aspekty samodzielności

W wieku przedszkolnym samodzielność dziecka przejawia się w trzech aspektach:

- **Samodzielność praktyczna** Ujawnia się w wykonywaniu codziennych czynności na rzecz samego siebie lub potrzeb rodziny. Pozwala na radzenie sobie z czynnościami samoobsługowymi oraz wykonywanie obowiązków związanych z pracami porządkowymi i gospodarczymi.
- **Samodzielność umysłowa** Polega na umiejętności podejmowania decyzji i rozwiązywania problemów podczas zabawy oraz nauki.
- **Samodzielność społeczna** Przejawia się w umiejętności współdziałania z rówieśnikami i opiekunami, porozumiewania się z nimi oraz brania odpowiedzialności za podejmowane decyzje społeczne.

Samodzielne wykonywanie różnych czynności zmusza dziecko do koncentracji uwagi, kształtuje również podzielność i wybiórczość uwagi. Sprzyja zapamiętywaniu. Wszystko, co dziecko wykona własnymi rękami, do czego dojdzie własną myślą, co przeżyje — buduje jego umiejętności, wiedzę o sobie i innych oraz o świecie. Dziecko, poznając efekty własnej aktywności, jest konfrontowane ze swoimi możliwościami. Dzięki temu się uczy, w których sytuacjach poradzi sobie samodzielnie, a w których musi się zwrócić o pomoc. Czerpie również ze swojego działania satysfakcję i buduje poczucie sprawczości. Ma większy wpływ na zdarzenia niż dziecko wyręczane w planach, decyzjach i działaniach. Z samodzielnego dziecka wyrasta samodzielny dorosły.

Wychowanie do samodzielności to:

- rozwijanie w dziecku ufności we własne możliwości,
- wzmacnianie tendencji do rozwiązywania trudności w oparciu o to, co dziecko już wie i potrafi,
- motywowanie, by dziecko podejmowało coraz ambitniejsze, ale jeszcze leżące w granicach jego możliwości zadania,
- stawianie przed dzieckiem zadań, które je angażują,
- budowanie umiejętności przekładania słów na czyny,
- uczenie pracy samodzielnej i współpracy z innymi.

Poczucie bezpieczeństwa emocjonalnego jest najważniejszym warunkiem pozwalającym na rozwój samodzielności. Tylko dziecko, które czuje się bezpieczne, może podjąć ryzyko, że coś się nie uda, gdyż próbowanie, błędzenie, szukanie innych rozwiązań, to najlepsza droga do pokonania przeciwności. Niemniej ważny jest pozytywny obraz samego siebie – jeśli dziecko wierzy swoje możliwości, chętniej podejmuje wyzwania. Należy także ustalić jasne zasady i reguły.

„Dzieci i zegarki nie mogą być stale nakręcane. Trzeba im też dać czas na chodzenie”. Niech słowa Friedricha Froebła codziennie przypominają nam o tym, co dla dzieci najważniejsze: czas. Pozwólmy się dzieciom po prostu bawić, dawajmy im czas na bycie samodzielnymi, na popełnianie błędów, na odkrywanie świata.

Bibliografia:

- Śliwa E., *Rozwijanie samodzielności u dzieci – jedno z podstawowych założeń Friedricha Froebła*, „*Bliżej przedszkola*” 2016, nr 2.
- Liwak A., *Samodzielność dziecka*, „*Bliżej Przedszkola*” 2008, nr 6.
- Szczepkowska – Szczęśniak K., Uniszewska K., Pieleszek L., Suchocka M., *„Osiąganie samodzielności”*, Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej, Warszawa 2006r.

Opracowała Inga Skrzypek